EL CONSOLAT DE MAR; EL REIAL CONSOLAT DE MAR I TERRA DE MALLORCA

El Consolat de Mar va ser un tribunal amb jurisdicció en els processos derivats del comerç i de les relacions marítimes dels naturals de Mallorca. Així mateix, va tenir competències de caràcter administratiu, com la vigilància i policia de la navegació comercial. Els orígens de la institució es remunten a l'època de la Monarquia privativa de Mallorca, quan el 1326 l'infant Felip, tutor de Jaume III, va atorgar un privilegi a fi de resoldre les disputes entre patrons, mariners i mercaders.

Amb la reincorporació a la Corona d'Aragó el 1343, el primitiu Consolat va passar a regir-se per la normativa del de València, el primer organisme d'aquestes característiques en l'àmbit de la Corona. Va ser precisament la recopilació de l'*Ordo judiciarii* valencià amb l'*adición de los Costums del Mar* de Barcelona la base del primer text del *Llibre del Consolat de Mar*, recopilació que passa per ser el primer intent d'ordenació sistemàtica de dret marítim. L'organisme estava compost per dos tribunals: el de primera instància, els magistrats del qual eren els cònsols del mar, i el d'apel·lació, el titular del qual era el jutge d'apel·lacions. En ambdues instàncies, a més dels respectius jutges titulars, actuaven de forma obligatòria un o més prohoms, assessors amb atribucions executives, i un conseller doctor en dret amb funcions consultives.

El Decret de Nova Planta no va suposar la desaparició de Consolat de Mar. Tampoc va variar molt la seva estructura interna; encara que, amb l'abolició del Gran i General Consell el 1718, els cònsols, que s'elegien pel sistema de sort i sac, van passar a ser designats pel comandant general de la Reial Audiència. La institució va ser abolida per Reial Decret de 7 d'agost de 1800 i substituïda pel Reial Consolat de Mar i Terra, organisme que tampoc va modificar dràsticament les antigues formes i que, a la vegada, va ser abolit el 1829 amb la promulgació del Codi Mercantil Espanyol.

Com en altres institucions, l'Escrivania del Consolat era el centre neuràlgic de producció documental i, per això, l'Arxiu estava a càrrec de l'escrivà. Part d'aquella documentació, la més antiga, va ser lliurada a l'Arxiu del Regne de Mallorca el 1892 pel Consell d'Agricultura, Indústria i Comerç. El 1935 aquest mateix Consell va enviar la restant que encara quedava en el seu poder a l'Estudi General Lul·lià de Mallorca que, al seu torn, la va ingressar a l'Arxiu del Regne de Mallorca.

L'estudi dels fons conservats del Consolat va tenir com a primer resultat un treball publicat el 1955.[1] Més recentment s'ha arribat a una millor

[1] Jaime Lladó y Ferragut: "Catálogo de los libros y documentos del Colegio de la Mercadería y del Consulado de Mar y Tierra de Mallorca", Palma de Mallorca, 1955, 36 pàg., làm. És una separata del

sistematització de les sèries, totes de caràcter judicial.[2] Trobem així els *Llibres extraordinaris de cort*, on es registren diversos actes judicials duts a terme a la Cúria o Tribunal dels Cònsols o davant del jutge d'apel·lacions del mateix Consolat —manaments, provisions, obligacions de béns, firma de seguretats, interposició d'apel·lacions, etc.—; els *Llibres de depòsits*, en què es consignen els realitzats davant del dipositari de l'esmentada Cúria i les operacions consegüents fins a donar satisfacció als seus beneficiaris, d'acord amb les provisions emanades dels cònsols; els *Llibres de penyores*, amb les penyores lliurades i subhastades amb la finalitat d'abonar deutes; els *Llibres de testimonials, informacions i testimonis*, que recullen les deposicions de testimonis amb vista a obtenir informació certa sobre els casos sol·licitats; els *Llibres de provisions* i els *Llibres de sentències*.

Quant a la documentació del Reial Consolat de Mar i Terra, s'ha estructurat d'una forma orgànica d'acord amb la configuració interna d'aquesta institució i, per tant, ve referida als seus elements constitutius, que són el Prior i Junta del Consolat, la Secretaria, la Comptadoria i Tresoreria, el Tribunal, les comissions permanents d'Agricultura, de Comerç, d'Indústria i de Nàutica, les comissions especials de Combois, de Lleves i del Subsidi de Comerç, i finalment uns apartats referits a Corredors i al Fanal de Tarifa.

***

- ☞ Dates extremes: segles XIV-XIX.
- ☞ Unitats d'instal·lació: sense determinar.
- ☞ Instruments de descripció: inventari topogràfic dels fons ubicats al dipòsit conegut amb el nom d'*Arxiu Històric.*

Boletín de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca, 2n semestre de 1955.

[2] María Ángeles Trapero Llobera: *El Consulado de Mar de Mallorca. Fuentes documentales*, Palma, Facultad de Filosofía y Letras, 1985. Tesi de llicenciatura inèdita.